

Юлія Павлюченко,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарського права
юридичного факультету
Донецького національного університету
імені Василя Стуса
ORCID ID: 0000-0003-1504-8384

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

На підставі проведеного дослідження конкретизовано вимоги до реалізації органічної продукції на аграрному ринку та з'ясовано фактори, які впливають на правове регулювання ринку органічної продукції, зокрема обґрунтовано, що виробництво та обіг органічної продукції сприяють реалізації принципу екологізації аграрного виробництва та що виробництво органічної продукції тісно пов'язане із впровадженням інновацій та ресурсозберігаючих технологій. У зв'язку з цим велике значення для розвитку вітчизняного ринку органічної продукції має забезпечення захисту об'єктів інтелектуальної власності операторів ринку. Також розроблено пропозиції щодо удосконалення правового регулювання ринку органічної продукції.

Ключові слова: ринок, органічна продукція, реалізація органічної продукції, сертифікація, маркування, обіг органічної продукції, екологічні інновації.

Бібл.: 14.

Павлюченко Ю.

Правовое регулирование рынка органической продукции

На основании проведенного исследования конкретизированы требования к реализации органической продукции на аграрном рынке и выявлены факторы, которые влияют на правовое регулирование рынка органической продукции, в частности обосновано, что производство и оборот органической продукции способствуют реализации принципа экологизации аграрного производства и что производство тесно связано с внедрением инноваций и ресурсосберегающих технологий. В связи с этим большое значение для развития рынка органической продукции имеет обеспечение защиты объектов интеллектуальной собственности операторов рынка. Также разработаны предложения по совершенствованию правового регулирования рынка органической продукции.

Ключевые слова: рынок, органическая продукция, реализация органической продукции, сертификация, маркировка, оборот органической продукции, экологические инновации.

Pavliuchenko Yu.

Legal Regulation of the Organic Market

With the growing popularity of organic products the problem of legal regulation of the market for organic products is relevant. The aim of the study is to specify the requirements for the sale of organic products and determine other factors of influence on the legal regulation of the market for these products. The study is based on an analysis of legislative norms and the results of scientific research in this area. In result, it is proposed to include the sale of these products in addition to storage and movement in the concept of turnover of organic products. Requirements for the sale of organic products, which are proposed to include 1) the implementation of the sale of organic products only by business entities; 2) certification of organic production and / or circulation of organic products; 3) labeling of organic products with the state logo for organic products. At the same time, subjects of the sale of organic products are offered to the market operators of these products. Factors that affect the legal regulation of the market for organic products are also specified, in particular, it is substantiated that the production and turnover of organic products contribute to the implementation of the principle of greening agricultural production and that production is closely linked to the introduction of innovations and resource-saving technologies. In this regard, ensuring the protection of intellectual property of market operators is of great importance for the development of the market for organic products. For the implementation of the provisions of the law, necessary the adoption of by-laws. On the basis of which, proposals have been developed to improve the legal regulation of the market for organic products.

Keywords: market, organic products, sales of organic products, certification, labeling, turnover of organic products, environmental innovations.

Постановка проблеми. Розвиток внутрішнього ринку органічної продукції та експортний потенціал України у цій сфері мають позитивну оцінку. Так, у 2017 р. діяло понад 500 операторів ринку,

емність ринку сягнула 29,4 млн євро, асортимент української органічної продукції перевищив 100 найменувань та розширився перелік країн-імпортерів [1]. Проте, якщо належність до органічної продукції, яка експортується, не викликає сумнівів, то на внутрішньому ринку продукти з позначками «органічний», «біологічний», «екологічний», «біо-», «еко-» тощо можуть насправді не бути такими.

Відносини на ринку органічної продукції склалися задовго до формування українського законодавства і не відчувають значного впливу його норм. Тільки у 2013 р. було прийнято спеціальний закон [2], однак його положення майже не застосовувалися [3, с. 120]. Така ситуація вимагала оновлення законодавства і в 2018 р. було прийнято Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» (далі – Закон), який введено в дію 2 серпня 2019 р. [4]. Цим Законом змінено умови реалізації органічної продукції та надання супутніх послуг на ринку цієї продукції, що і зумовлює потребу проведення аналізу новачій правового регулювання ринку цієї продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науці питання виробництва та обігу органічної продукції привертала увагу багатьох дослідників, зокрема Н. А. Берлач, Т. О. Коваленко, В. М. Корнієнко, С. І. Марченко, О. Ф. Мельничук, Т. К. Оверковської, В. Ю. Уркевича та ін. Здебільшого ці дослідження сфокусовані на аналізі регулювання виробництва органічної продукції, державної підтримки її виробників. Однак питання правового регулювання ринку органічної продукції потребує додаткового дослідження.

Викладене підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Мета статті полягає у конкретизації вимог до реалізації органічної продукції та виявленні факторів впливу на регулювання ринку цієї продукції.

Виклад основного матеріалу. Органічна продукція визначена у Законі, як сільськогосподарська продукція, у т. ч. харчові продукти та корми, отримані в результаті органічного виробництва (ст. 1 Закону). Також у Законі вживається термін «ринок органічної продукції», суб'єктами якого визначено операторів та органи сертифікації.

Привертає увагу, що у Законі поряд використовуються терміни «обіг» та «реалізація» (наприклад, назва розділу VII Закону). Визначення обігу органічної продукції, як будь-якого переміщення або зберігання органічної продукції з метою реалізації, крім переміщення або зберігання маркованої органічної продукції для цілей реалізації кінцевому споживачу, закріплене у ст. 1 Закону. З наведеного можна зробити висновок, що термін «обіг» не охоплює саму реалізацію органічної продукції, однак обіг як економічна категорія тлумачиться, як характерна для товарного виробництва форма обміну продуктів праці та інших об'єктів власності шляхом купівлі-продажу; рух товарів та інших цінностей у суспільстві [5, с. 502].

У законодавстві зустрічаються інші визначення терміна «обіг». Наприклад, обіг – це реалізація та / або зберігання харчових продуктів для цілей реалізації, у т. ч. пропонування до реалізації та / або іншої форми передачі, реалізації, розповсюдження або будь-яку іншу форму передачі незалежно від її здійснення на платній чи безплатній основі (ст. 1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»). Подібні визначення обігу містяться у Законах України «Про ветеринарну медицину» та «Про безпечність та гігієну кормів». Отже, з наведеного очевидно, що більш усталеним є підхід, за якого обіг охоплює реалізацію продукції, що дає право пропонувати уточнити визначення обігу в Законі шляхом включення до нього реалізації органічної продукції. Це дасть змогу відносити до операторів ринку суб'єктів господарювання, які здійснюють не тільки зберігання та переміщення, а й реалізацію органічної продукції, і сприятиме дії вимог законодавства на весь рух такої продукції: виробництво, зберігання, переміщення та реалізацію.

Положення щодо реалізації органічної продукції закріплені у ст. 35 Закону. Проаналізувавши її зміст, можна виокремити вимоги до реалізації цієї продукції і, безперечно, функціонування ринку органічної продукції. Так, органічна продукція може реалізовуватися будь-якими суб'єктами господарювання, яких правомірно також відносити до операторів ринку. Визначення оператора, як юридичної особи чи фізичної особи-підприємця, яка займається виробництвом та / або обігом продукції згідно з вимогами законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, міститься у ст. 1 Закону. Слід зазначити, що О. Ф. Мельничук та М. О. Мельничук, які досліджували правове регулювання виробництва органічної продукції, висловили думку, що віднесення до операторів саме фізичних осіб-підприємців не відповідає європейським стандартам [6, с. 100]. З цим можна погодитися лише частково, оскільки правом реалізації сільськогосподарської продукції без статусу суб'єкта господарювання наділені тільки особисті селянські господарства в частині продажу надлишків виробленої продукції. Водночас визначення органічного виробництва, закріплене у ст. 1 Закону, та вищенаведене визначення обігу дає змогу віднести їх до господарської діяльності (ст. 3 ГК України), яку можуть здійснювати лише суб'єкти господарювання (ст. 55 ГК України), що і враховано у визначенні оператора. Отже, першою вимогою є те, що реалізацію

органічної продукції можуть здійснювати тільки суб'єкти господарювання, діяльність яких на підставі ст. 263 ГК України може набувати форми оптової та / або роздрібною торгівлі, до організації та здійснення якої законом можуть висуватися спеціальні вимоги.

Наступною вимогою реалізації органічної продукції є наявність сертифікатів (їх копій), які видаються оператору, що її виробив (ч. 1 ст. 35 Закону). Законом введено сертифікацію органічного виробництва та / або обігу органічної продукції, винятки передбачені у ст. 27 Закону.

Особа, яка бажає здійснювати органічне виробництво або обіг органічної продукції, повинна звернутися до органу та укласти договір на проведення сертифікації, яка відбувається щорічно з обов'язковою виїзною перевіркою органом сертифікації. У разі прийняття рішення про видачу сертифіката суб'єкта господарювання має бути занесено до Реєстру операторів [7]. Строк дії сертифіката становить п'ятнадцять місяців з дати його видачі. Законом закріплено, що питання видачі сертифіката, його дублікату та його форма будуть визначені Порядком сертифікації органічного виробництва та / або обігу органічної продукції (ч. 4 ст. 27 Закону), проте наразі його не розроблено.

Законом визначено й підстави для відмови у видачі сертифіката, підстави для зупинення його дії або його скасування (ч. 3, 5 ст. 27 Закону). Водночас непроходження щорічної планової або позапланової перевірки потужностей операторів є підставою зупинення дії і скасування сертифіката. На цей недолік зверталася увага ще на етапі обговорення проєкту Закону, оскільки ідентичність підстав суперечить принципу правової визначеності, адже дозволяє в подібних ситуаціях приймати різні рішення щодо різних операторів ринку [8], у зв'язку з чим положення ст. 27 Закону потребують уточнення.

У контексті забезпечення належного функціонування ринку органічної продукції не врегульованим залишилося питання наслідків зупинення дії або скасування сертифіката для реалізації такої продукції (наприклад, продукції, яка вироблена до прийняття рішення про зупинення дії сертифіката через незабезпечення оператором вільного доступу до його потужностей). На підставі ч. 2 ст. 35 Закону суб'єкт, який здійснює реалізацію цієї продукції, у процесі прийняття продукції зобов'язаний пересвідчитися у наявності сертифіката (його копії). Цей суб'єкт може не знати про зупинення дії або скасування сертифіката, тому потрібно розраховувати на добросовісність виробника органічної продукції. З метою удосконалення правового регулювання ринку органічної продукції потребують конкретизації правові наслідки зупинення дії або скасування сертифіката для реалізації органічної продукції.

Ще однією вимогою для реалізації органічної продукції потрібно назвати дотримання правил її маркування, які містяться у ст. 34 Закону. Визначальною умовою маркування продукції як органічної є те, що ця продукція містить не менше ніж 95% органічних інгредієнтів сільськогосподарського походження. Виконання саме цієї умови й підтверджується сертифікатом. Виробникам висунуто сувору вимогу маркування продукції державним логотипом для органічної продукції, зображення якого затверджено Міністерством аграрної політики та продовольства України [9]. Маркування органічної продукції здійснюється за письмовою безоплатною згодою органу сертифікації, реєстраційний код якого зазначається на маркуванні. Закон містить прямий припис, що державний логотип наноситься тільки на продукцію, вироблену відповідно до законодавства України (ч. 7 ст. 34 Закону). З огляду на це реалізація органічної продукції на внутрішньому ринку можлива тільки за умови її маркування державним логотипом.

На підставі аналізу положень Закону можна дійти висновку, що сертифікат, який засвідчує виробництво та / або обіг органічної продукції згідно із законодавством іншим, ніж законодавство України, не дає права маркувати продукцію державним логотипом. Такий сертифікат визнається в Україні у разі, якщо він виданий органом іноземної сертифікації, внесеним до Переліку органів іноземної сертифікації, і дає право імпорту або експорту цієї продукції (ст. 29 Закону). Потрібно звернути увагу, що для маркування органічної продукції додатково до державного дозволяється використовувати логотипи операторів чи їхніх об'єднань, якщо вони не заборонені законом (ч. 4 ст. 34 Закону). Отже, з прийняттям Закону українські виробники органічної продукції, які сертифікували виробництво відповідно до вимог ЄС та отримали право маркувати продукцію знаком європейської якості «EU organic» (який доволі розповсюджений та пізнаваний для українських споживачів), для реалізації своєї продукції на внутрішньому ринку зобов'язані отримати право використовувати державний логотип для органічної продукції.

Законом також висуваються вимоги до надання послуг зі зберігання та перевезення органічної продукції, що сприяє функціонуванню ринку цієї продукції. Так, вимоги до зберігання містяться у ст. 32 Закону і спрямовані на забезпечення обліку, ідентифікації та незмішування органічної продукції з неорганічною, забруднюючими речовинами тощо. Особливості зберігання такої продукції конкретизовано пунктами 256–259 Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції, яка набуде чинності 6 червня 2020 р. та якою скасовуються п'ять постанов КМУ, якими визначено детальні правила

виробництва певних видів органічної продукції [10]. Зокрема, органічна продукція може зберігатися тільки у перевірених органом сертифікації складських приміщеннях, конкретизовано обов'язки операторів, які одночасно зберігають неорганічну та органічну продукцію.

Вимоги до перевезення закріплено у ст. 33 Закону та конкретизовано у пунктах 260-268 вищезазначеного Порядку. Ці вимоги полягають у тому, щоб при перевезенні незапакованої органічної продукції унеможливити відкриття без пошкодження пломби та змішування органічної продукції з неорганічною, забруднюючими речовинами. На відправника і одержувача вантажу Порядком покладено обов'язок зберігати документальні підтвердження транспортних операцій з органічною продукцією для надання їх органу сертифікації. Також цим документом встановлено, що вся документація стосовно умов транспортування та кількості органічної продукції має зберігатися не менше п'яти років. Оскільки у Порядку це не конкретизовано, можна припускати, що суб'єктами зберігання виступають відправник і одержувач вантажу.

Отже, встановлені Законом вимоги до реалізації органічної продукції та надання супутніх послуг послідовні, взаємопов'язані, спрямовані на забезпечення функціонування органічного ринку, підтвердження відповідності продукції, маркованої, як органічна, та встановлення конкретних правил для операторів ринку цієї продукції. Для забезпечення виконання цих вимог Законом передбачено певні норми: визнання реклами будь-якого неорганічного продукту, як органічного недобросовісною (ч. 6 ст. 34); встановлення відповідальності за реалізацію без сертифіката (копії) продукції, маркованої, як органічна, (ст. 40); закріплення обов'язку вилучити з реалізації марковану, як органічна продукцію, якщо вона не відповідає вимогам закону (ч. 3 ст. 35) та ін.

Реалізація органічної продукції на ринку може бути пов'язана з використанням об'єктів інтелектуальної власності. Оператори ринку мають право виробляти та реалізовувати органічну продукцію під своїм комерційним найменуванням та / або маркою (знаком для товарів та послуг) (ст. 4 Закону).

Загальне наповнення внутрішнього ринку органічної продукції залежить здебільшого від українських виробників, діяльність яких підпорядковується встановленим законодавством вимогам [11, с. 96], може здійснюватися з використанням об'єктів інтелектуальної власності та містити інноваційну складову. Цілком можна погодитися з С. Ю. Соколюк, що органічне виробництво є напрямом інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору і є методом нетрадиційного ведення сільського господарства, що поєднує нововведення і науку, сприяє оптимальному використанню природної родючості біологічних ресурсів і застосуванню ресурсоощадних технологій в умовах заборони використання хімічних добрив, генетично модифікованих організмів та консервантів [12, с. 447]. Слід додати, що у процесі виробництва органічної продукції можуть використовуватись об'єкти інтелектуальної власності, технології екологічного призначення, які І. Ф. Коваль пропонує називати екологічними інноваціями та надає їх визначення [13, с. 41–42].

Завдяки використанню інновацій та відповідних об'єктів інтелектуальної власності виконуються встановлені вимоги до виробництва та обігу органічної продукції, чим забезпечується принцип екологізації аграрного виробництва, який полягає у запобіганні негативному впливу сільського господарства на стан навколишнього природного середовища і сприянні забезпечення безпечності продукції сільськогосподарських товаровиробників [14, с. 48].

Одночасно використання інновацій та об'єктів інтелектуальної власності дає змогу підвищувати конкурентоздатність операторів ринку, збільшувати цінність комерційного найменування та / або марки (знаку для товарів та послуг), що загалом сприяє розвитку ринку органічної продукції. З урахуванням того, що виробництво та обіг органічної продукції вимагають значних вкладень матеріальних та трудових ресурсів, важливим є забезпечення захисту об'єктів інтелектуальної власності операторів ринку, зокрема у формі та способами, передбаченими ст. 432 ЦК України, що також буде позитивно позначатися на функціонуванні та розвитку ринку органічної продукції.

Висновки. На підставі викладеного запропоновано в поняття обігу органічної продукції, крім зберігання та переміщення, включити також реалізацію цієї продукції. З урахуванням цього конкретизовано вимоги до реалізації органічної продукції: 1) здійснення реалізації органічної продукції тільки суб'єктами господарювання, яких запропоновано включити до операторів ринку цієї продукції; 2) сертифікація органічного виробництва та / або обігу органічної продукції; 3) маркування органічної продукції державним логотипом для органічної продукції.

Конкретизовано фактори, які впливають на правове регулювання ринку органічної продукції, зокрема це сприяння реалізації принципу екологізації аграрного виробництва та впровадження у виробництво інновацій та ресурсозберігаючих технологій. У зв'язку з цим велике значення для розвитку вітчизняного ринку органічної продукції має забезпечення захисту об'єктів інтелектуальної власності операторів ринку. Водночас питання захисту об'єктів інтелектуальної власності операторів ринку органічної продукції може стати напрямом подальших досліджень у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Органічне виробництво в Україні. *Інформаційно-аналітичний портал АПК України*. 2019. 7 листопада. URL : <https://agro.me.gov.ua/ua> (дата звернення 26.02.2020).
2. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини : Закон України від 3 вересня 2013 р. № 425-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 20–21. Ст. 721 (втратив чинність).
3. Милованов Є. В. Правові засади регулювання органічного виробництва країнах ЄС. *Економіка АПК*. 2018. № 5. С. 117–125.
4. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України від 10 липня 2018 р. № 2496-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 36. Ст. 275.
5. Словник української мови : у 11 т. / АН Української РСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні ; редкол. : І. К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наукова думка. 1970–1980. Т. 5. 1974. 840 с. URL : <http://sum.in.ua/s/obigh> (дата звернення 20.02.2020).
6. Мельничук О. Ф., Мельничук М. О. Правове регулювання виробництва органічної сільськогосподарської продукції в Україні. *Економіка. Фінанси. Управління: Актуальні питання науки і практики*. 2017. № 5. С. 98–108.
7. Порядок ведення Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції, Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу: постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2020 р. № 87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/87-2020-%D0%BF> (дата звернення 26.02.2020).
8. Ткаченко Р. Євроінтеграція в Раде: ударная неделя после критики ЕС. Сайт: *Європейська правда*. 2017. 20 июня. URL : www.eurointegration.com.ua. (дата звернення 20.02.2020).
9. Про затвердження державного логотипа для органічної продукції : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 22 лютого 2019 року № 67. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0261-19> (дата звернення 26.02.2020).
10. Порядок (детальні правила) органічного виробництва та обігу органічної продукції : постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2019 р. № 970. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019> (дата звернення 25.02.2020).
11. Оверковська Т. Правові ознаки органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 94–98.
12. Соколюк С.Ю. Інституційне забезпечення виробництва органічної аграрно-промислової продукції. *Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. доп. учасн. VII Міжнар. наук.-практ. конф.* Житомир : ЖНАЕУ, 2019. С. 444–448. URL : <http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/9950> (дата звернення 25.02.2020).
13. Коваль І. Ф. Правова характеристика екологічної продукції: теоретичні засади та законодавче закріплення. *Теорія та практика інтелектуальної власності*. 2017. № 1. С. 37–45.
14. Аграрне право : підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за заг. ред. А. М. Статівки. Харків : Право, 2018. 412 с.

References

1. Orhanichne vyrobnytstvo v Ukraini [Organic production in Ukraine]. (n.d.). *Informatsiino-analitychnyi portal APK Ukrainy – Informational-analytical portal of Agrarian policy and Food of Ukraine*. Retrieved from <https://agro.me.gov.ua/ua> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy Pro vyrobnytstvo ta obih orhanichnoi silskohospodarskoï produktsii ta syrovyny: pryiniaty 3 veres. 2013 roku № 425-VII [Law of Ukraine About production and circulation of organic agricultural products and raw materials from September 3 2013 № 425-VII]. (2014, May 23). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 20-21, 271* [in Ukrainian].
3. Mylovanov Ye. (2018). Pravovi zasady rehuliuвання orhanichnoho vyrobnytstva krainakh EU [Legal principles of regulation of organic production in EU countries]. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex, 5, 117-125* [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy Pro osnovni pryntsypy ta vymohy do orhanichnoho vyrobnytstva, obihu ta markuvannya orhanichnoi produktsii: pryiniaty 10 lup. 2018 roku № 2496-VIII [Law of Ukraine About basic principles and requirements for organic production, circulation and labeling of organic products from July 10 2018 № 2496-VIII]. (2018, September 7). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 36, 375* [in Ukrainian].

5. Bilodid, I. (Eds.). (1974) *Slovník ukraínskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]. (Vols. 1-11) Retrieved from <http://sum.in.ua/s/obigh> [in Ukrainian].
6. Melnychuk O., Melnychuk M. (2017). *Pravove rehuliuвання vyrobnytstva orhanichnoi silskohospodarskoi produktsii v Ukraini* [Legal regulation of the organic agricultural production in Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Upravlinnia: Aktualni pytannia nauky i praktyky – Economy. Finances. Management: Topical issues of science and practical activity*, 5, 98-108 [in Ukrainian].
7. *Poriadok vedennia Derzhavnoho reiestru operatoriv, shcho zdiisniuiut vyrobnytstvo produktsii vidpovidno do vymoh zakonodavstva u sferi orhanichnoho vyrobnytstva, obihu ta markuvannia orhanichnoi produktsii, Derzhavnoho reiestru orhaniv sertyfikatsii u sferi orhanichnoho vyrobnytstva ta obihu orhanichnoi produktsii, Derzhavnoho reiestru orhanichnoho nasinnia i sadyvnoho materialu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny* [Procedure for keeping the State Register of operators producing products in accordance with the requirements of the legislation in the field of organic production, circulation and labeling of organic products, the State Register of certification bodies in the field of organic production and circulation of organic products, the State Register of Organic Seeds and Planting Material: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 02.02.2020 № 87. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/87-2020-%D0%BF> [in Ukrainian].
8. Tkachenko, R. (2017). *Evroyntehratsiia v Rade: udarnaia nedelia posle krytyky EU* [European integration in Rada: shock week after criticism of the EU]. *Yevropeiska Pravda – European Truth*. June, 20. Retrieved from www.eurointegration.com.ua [in Ukrainian].
9. *Pro zatverdzhennia derzhavnoho lohotypa dlia orhanichnoi produktsii: nakaz Ministerstva ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy* [On approval of the state logo for organic products: order of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine] vid 22.02.2019 № 67. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0261-19> [in Ukrainian].
10. *Poriadok (detalni pravyla) orhanichnoho vyrobnytstva ta obihu orhanichnoi produktsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny* [The order (detailed rules) of organic production and circulation of organic products: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 23.10.2019 № 970. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019> [in Ukrainian].
11. Overkovska, T. (2017) *Pravovi oznaky orhanichnoho vyrobnytstva silskohospodarskoi produktsii v Ukraini* [Legal features of organic production of agricultural products in Ukraine]. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Economy and Law*, 11, 94-98 [in Ukrainian].
12. Sokoliuk, S. (2019). *Instytutsiine zabezpechennia vyrobnytstva orhanichnoi ahraryno-promyslovoi produktsii* [Institutional support for the production of organic agro-industrial products]. *Orhanichne vyrobnytstvo i prodovolcha bezpeka: zb. dop. uchasn. VII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. – Organic production and food security: Collection of Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. Zhytomyr: ZHNAEU, 444-448. Retrieved from <http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/9950> [in Ukrainian].
13. Koval, I. (2017). *Pravova kharakterystyka ekolohichnoi produktsii: teoretychni zasady ta zakonodavche zakriplennia* [Legal characteristics of ecological business objects: the theoretical foundations and legislative consolidation]. *Teoriia ta praktyka intelektualnoi vlasnosti – The theory and practice of intellectual property*, 1, 37-45 [in Ukrainian].
14. Korniienko, V., Korniienko, H., Kulchii, I. et al. (2018). *Ahraryne pravo [Agrarian law]*. A. Stativka (Ed). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.02.2020.